

*Norvegija gali didžiuotis savo sūnumis:
Henriku Ibsenu, Edvardu Munchu ir geriausiu trilerių rašytoju Jo Nesbø.*
NEW YORK TIMES

Jo Nesbø

Pentagrama

baltos lankos

J O N E S B Ø

PENTAGRAMA

Iš norvegų kalbos vertė
Agnė Petrauskaitė

baltos lankos

Pirma dalis

1 skyrius

Penktadienis. Kiaušiniai

Daugiabutis pastatytas 1898 metais ant molingo grunto, kuris vakarinėje pusėje buvo šiek tiek nusėdęs, taigi vanduo tekėjo per durų slenkstį toje vietoje, kur vyriais buvo pritvirtintos durys, toliausiai į vakarus. Jis tekėjo per miegamojo grindis, ant ąžuolinio parketo paskui save palikdamas šlapią dryžį, ir leidosi tolyn į vakarus. Parketo grindų įdubimuose vandens procesija akimirksniu sustojo, kol iš užnugario šliukštelėjo daugiau vandens ir lyg išgąsdinta žiurkė nėrė grindjuostės link. Ten vanduo tryško aplink grindjuostę šniukštinėdamas ir ieškodamas plyšio, kol rado jį tarp parketo lentelių ir sienos. Plyšyje gulėjo penkių kronų moneta su karaliaus Olafo atvaizdu ir 1987 metais, – metais prieš monetai iškrinant iš dailidės kišenės. Tai buvo ekonominio pakilimo laikai, reikėjo skubiai įrengti daugybę butų pastogėse, ir dailidė nesivargino jos ieškoti.

Nedaug laiko prirėkė, kol vanduo rado kelią kiauurai grindų per parketą. Išskyrus vandens nuotėkį 1968 metais, po kurio buvo pakeistas namo stogas, medinės lentelės be paliovos džiūvo ir traukėsi nuo pat 1898-ųjų, taigi didžiausia spraga tarp dviejų eglinių lentelių dabar buvo beveik pusės centimetro pločio. Prasmukęs pro spragą, vanduo atsimušė į vieną iš sijų ir ja nutekėjo tolyn į vakarus, iki lauko sienos. Ten įsigėrė į kalkinį tinką ir kalkių bei cemento skiedinį, kurį prieš daugiau nei

šimtą metų sumaišė Jakobas Andersen, mūrininkas ir penkių vaikų tėvas. Andersen, kaip ir kiti to meto mūrininkai Osle, pats gamino skiedinį ir tinką. Jis žinojo ne tik savitą, unikalų kalkių, smėlio ir vandens santykį, bet ir vieną gudrybę – arklio ašutai ir kiaulės kraujas. Jakobas Andersen įsitikino, kad būtent ašutai ir kraujas yra puiki rišamoji medžiaga, suteikianti tinkui ypatingo tvarumo. Tai nebuvo jo paties atradimas, kaip jis tąkart teigė galvas kraipantiems savo kolegoms. Jo škotas tėvas ir senelis naudojo tas pačias sudedamąsias avies dalis: vilną ir kraują. Ir nors jis atsikratė savo škotiškos pavardės ir įgijo būdingą mūrijimo meistrams, nematė priežasties atsisakyti šešių šimtų metų patirties. Kai kuriems mūrininkams tai atrodė nepadoru, kai kuriems – kad jis susidėjęs su velniu, tačiau daugelis iš jo tik juokėsi. Tikriausiai vienas iš tokių besijuokusiųjų papasakojo istoriją, kuri vėliau ilgam įsirėžė į augančio miesto, tuomet vadinto Kristianija, atmintį. Vežikas iš Griunerliokos susituokė su savo pussesere iš Vermlando, ir abudu atsikraustė į vieną kambarį su virtuve Seildukso gatvėje, į vieną iš daugiabučių, kuriuos statant dalyvavo ir Andersen. Situoktiniams labai nepasisekė, mat jų pirmagimis pasaulį išvydo rudų akių ir tamsių garbanų. Kadangi abu situoktiniai buvo šviesiaplaukiai ir mėlynakiai, o vyras dar ir iš prigimties pavydus, jis vėlyvą naktį surišo savo žmonai rankas už nugaros, nusivedė ją į rūšį ir įmūrijo į sieną. Tvirtai surištos ir įspraustos tarp dviejų plytų sluoksnių moters riksmus veiksmingai tildė storos sienos. Situoktinis tikriausiai manė, kad ji uždus pritrūkusi oro, tačiau vieną dalyką mūrininkai išmanė puikiai – pasirūpinti, kad sienos būtų pralaidžios orui. Galiausiai vargšė moteris ėmė doroti plytų sieną plikais dantimis. Ir galbūt ji būtų galėjusi pasiekti puikių rezultatų, nes škotas Andersen, naudojęs kraują ir ašutus, teigė, kad šitaip sutaupydavęs skiediniui reikalingų brangių kalkių, ir dėl to mūras, kurį dabar traiskė stiprūs vermlandietės dantys, buvo poringas. Tačiau dėl nežabotos aistros gyventi ji, deja, apsižiojo per didelius mūrinės sienos gabalus.

Galiausiai ji neįstengė nei kramtyti, nei nuryti ar išspjauti, ir smėlis, žvirgždas bei degto molio gabaliukai užkimšo gerklę. Jos veidas pamėlo, širdis ėmė lėčiau plakti ir galiausiai ji nustojo kvėpuoti.

Daugelis šiuo atveju ją pavadintų mirusia.

Tačiau, pasak legendos, dėl kiaulės kraujo skonio nelaimėlė manė vis dar esanti gyva. Todėl staiga ji nevaržoma išsilaisvino iš virvės, kuria buvo surišta, gniaužtų, perskrodė sieną ir vėl pradėjo vaikščioti. Ir kai kurie pagyvenę žmonės Griunerliokoje iš savo vaikystės vis dar prisimena pasakojimus apie moterį kiaulės galva, su peiliu rankose ieškančią vėlai lauke vaikštinėjančių vaikučių, kad nupjautų jiems galvą, nes jai reikėję burnoje jausti kraujo skonį, kad visiškai neišnyktų. Tačiau tik nedaugelis žinojo mūrininko vardą, o mūrininkas Anderseną nenuilsdamas toliau gamino savo ypatingąjį kalkių ir cemento skiedinį. Nuo tada, kai jis, trejiems metams prabėgęs po namo, kuriame dabar tekėjo vanduo, išmūrijimo, nukrito nuo pastolių ir paliko du šimtus kronų bei gitarą, praėjo dar beveik šimtas metų, kol mūrininkai cemento mišiniam gaminti pradėjo naudoti į plaukus panašius dirbtinius pluoštus, o Milano laboratorijoje atlikti tyrimai parodė, kad Jericho mūrinės sienos buvo tvirtinamos krauju ir kupranugario plaukais.

Vis dėlto daugiausia vandens sutekėjo ne į sieną, o žemyn. Nes vanduo, baimė ir geismas visuomet ieško, kur sekčiau. Pirmąjį vandenį sugėrė gumuliuotas miltelių pavidalo molis, esantis perdangoje tarp sijų. Bet jo sruvo vis daugiau, molis pasisotino, ir vanduo prasisunkė ir sušlapino 1898 metų liepos 11 dienos laikraštį, kuris skelbė, kad Kristianijos statybų rinkos klestėjimo laikai, ko gero, jau pasiekė apogėjų, todėl tikėtina, jog spekuliantų nekilnojamojo turto laukia varginėsnės dienos. Trečiame puslapyje rašė, kad policija vis dar nerado jaunos siuvėjos, praėjusią savaitę rastos mirtinai subdytos vonios kambarielyje, žudiko pėdsakų. Gegužę prie Akerio

upės buvo rasta panašiu būdu nužudyta mergina, tačiau policija negalėjo atsakyti, ar tie nusikaltimai tarpusavyje susiję.

Vanduo tekėjo nuo laikraščio per medines lentas apačioje ir žemyn, plūdo į aliejiniams dažais dengtas austines lubas. Kadangi šios prakiuro per nuotėkį 1968 metais, vanduo sunkėsi per skylės, kaupėsi lašais – šie tvirtai kabojo tol, kol jų svorio užteko traukos jėgai įveikti paviršių sukibimo jėgą, tada atitrūko ir krito tris metrus ir aštuonis centimetrus. Ten vanduo nusileido ir sustojo. Vandenyje.

*

Vybekė Kniutsen godžiai traukė cigaretę ir pūtė dūmus pro atvirą langą ketvirtame aukšte. Popietė, kieme nuo saulės įkai-tinto asfalto kilo šiluma, pakylėdama cigaretės dūmus aukštyn palei žydrą fasadą, kur jie ir išsisklaidydavo. Iš už kitos namo pusės, iš paprastai labai triukšmingo Ulevolio kelio, girdėjo si vienas kitas pravažiuojantis automobilis. Bet dabar buvo atostogų metas, ir miestas atrodė lyg evakuotas. Ant palangės, užvertusi šešias kojas, gulėjo musė. Neužteko proto pasislėpti nuo šilumos. Toje buto pusėje, kurios langai atsivėrė į Ulevolio kelią, buvo vėšiau, tačiau ten jai nepatiko vaizdas. Mūsų Išga-nytojo kapinės. Pilnos žymių žmonių. Mirusių žymių žmonių. Pirmo aukšto parduotuvėje, kaip skelbė užrašas, prekiaavo pa-minklais, tai yra antkapiais. Arčiausiai rinkos, tikriausiai būtų galima pasakyti.

Vybekė priglaudė kaktą prie vėsaus lango stiklo.

Ji apsidžiaugė atšilus orams, bet džiaugsmas greitai išga-ravo. Jau dabar ji ilgėjosi vėsių naktų ir žmonių gatvėse. Šian-dien galerijoje apsilankė penki klientai iki pietų ir trys popiet. Grynai iš nuobodulio ji surūkė pusanthro pakelio cigarečių, šir-dis plakė lyg pašėlusiai ir taip perštėjo gerklę, kad ji vos įstengė kalbėtis su šefu, kai šis paskambino ir pasiteiravo, kaip sekasi.

Bet vos parėjusi namo ir užkaitusi bulves, ji vėl pajuto norą užtraukti dūmą.

Vybekė metė rūkyti prieš dvejus metus, susipažinusi su Andersu. Jis to neprašė. Priešingai. Kai jie susitiko Gran Kanarijoje, jis net iškaulijo iš jos cigaretę. Šiaip sau, dėl įdomumo. Ir kai grįžę namo į Oslą vos po mėnesio jie pradėjo gyventi kartu, jis iš pat pradžių pasakė, kad šiek tiek pasyvaus rūkymo jų santykiams nepakenks. Ir kad vėžines ligas tiriantys mokslininkai tikrai perlenkė lazda. Ir kad ilgainiui jis pripras prie dūmų kvapo jų drabužiuose. Kitą rytą ji apsisprendė. Kai po keleto dienų prie pietų stalo jis užsiminė jau seniai nematęs jos rankoje cigaretės, ji atsakė, kad iš tikrųjų niekada ir nebuvusi rimta rūkalė. Andersas nusišypsojo, palinko virš stalo ir ranka perbraukė jai skruostą:

– Žinai ką, Vybeke? Visą laiką tai nujaučiau.

Ji girdėjo už nugaros burbuliuojantį puodą ir žiūrėjo į cigaretę. Dar tris dūmus. Įtraukė pirmąjį. Jokio pasitenkinimo.

Neprisiminė, kada vėl pradėjo rūkyti. Gal pernai, maždaug tada, kai jis pradėjo ilgiau užtrukti komandiruotėse? O gal nuo Naujųjų metų, kai jis pradėjo dirbti viršvalandžius beveik kiekvieną vakarą? Ar dėl to, kad ji buvo nelaiminga? Bet ar ji buvo nelaiminga? Jie nesibardavo. Beveik niekada ir nesimylėdavo, bet tik todėl, kad Andersas labai daug dirba, kaip jis pats sakė, ir daugiau tos temos nelietė. Nelabai jai to ir norėjosi. Kai jie prarečiui patirdavo pusiau aistringus lytinius santykius, atrodydavo, kad jis kažkur kitur. Tada ir ji suprato, kad nėra reikalo būti kartu.

Tačiau jie nesibarė. Andersas nemėgo pakelto balso.

Vybekė žvilgtelėjo į laikrodį. Po penkių penkiolika. Kur jis prapuolė? Bent jau pranešdavo, kad vėluos. Užgesino cigaretę, išmetė nuorūką į kiemą, atsigręžė į viryklę ir pasižiūrėjo į bulves. Įsmeigė šakutę į didžiausią. Beveik išvirusios. Keletas mažų juodų gumulų plūduriavo kunkuliuojančio vandens paviršiuje. Keista. Ar čia nuo bulvių, ar dėl puodo?

Ji kaip tik stengėsi prisiminti, ką jame virė pastarąjį kartą, bet staiga atsivėrė laukujės durys. Iš koridoriaus girdėjo sunkų kvėpavimą ir nuspiriamus batus. Andersas, įėjęs į virtuvę, atidarė šaldytuvą.

– Na? – paklausė jis.

– Maltiniai.

– Aišku... – dėl pakeltos intonacijos žodžio gale tai skambėjo lyg klausimas, jai beveik nutuokiamas: vėl mėsa? Ar nevertėtų mums dažniau valgyti žuvis?

– Tikriausiai bus skanu, – pasakė jis be jokio atspalvio balso ir palinko virš puodų.

– Ką veikei – visas permirkęs prakaitu?

– Šįvakar neturėsiu laiko treniruotei, tai dviračiu nuvažiauvau iki Sioinės ežero ir atgal. Kas tie gumulai vandenyje?

– Nežinau, – atsakė Vybekė. – Ką tik pati juos pamačiau.

– Nežinai? Argi kadaise vos netapai profesionalia virėja?

Jis žaibiškai smiliumi ir nykščiu sugriebė vieną gumulą ir susikišo pirštus į burną. Ji įsistebeilijo jam į pakaušį. Į jo plonus rudus plaukus, kurie jai kažkada labai patiko. Prižiūrėti ir tinkamo ilgio. Su skyrimu ant šono. Kadaise jis atrodė labai solidus. Kaip žmogus, kurio laukia puiki ateitis.

– Koks skonis? – paklausė ji.

– Joks, – atsakė jis, vis dar palinkęs virš viryklės. – Kiaušinio.

– Kiaušinio? Bet juk aš ploviau puodą...

Staiga ji nutilo.

Jis atsigręžė.

– Kas yra?

– Ten... varva, – nukreipė pirštą jam į galvą.

Jis suraukė kaktą ir perbraukė ranka iki pakaušio. Tada, lyg pagal įsakymą, abudu atlošė galvas ir pasižiūrėjo į lubas. Ant baltų lubų kybojo du lašai. Vybekė, turėdama prastą regą, nebūtų pamačiusi lašų, jei jie būtų buvę blyškūs. Tačiau tokie jie nebuvo.

– Regis, pas Kamilą potvynis, – ištarė Andersas. – Užlipk į viršų ir paskambink į duris, o aš surasiu valdytoją.

Vybekė prisimerkusi žiūrėjo į lubas. O paskui į gumulus puode.

– Viešpatie, – sušnibždėjo ji ir pajuto, kaip stipriai vėl ėmė plakti širdis.

– Kas gi dabar? – paklausė Andersas.

– Atsivesk namo valdytoją. Tada kartu paskambinkit į Kamilos duris. Aš tuo metu iškviesiu policiją.

2 skyrius

Penktadienis. Atostogaujančiųjų sąrašas

Policijos pastatas, kuriame įsikūręs pagrindinis Oslo miesto policijos skyrius Grionlande, stovėjo ant kalvų, nusidriekusių tarp Grionlando ir Tiojeno, iš jo matėsi rytinis miesto centras. Stiklo ir plieno konstrukcija, pastatyta 1978 metais. Visiškai jokio nuožulnumo, tobulai pagal horizonto liniją, už tai architektai Teljė, Torpas ir Osenas gavo diplomą. Telekomunikacijų meistras, kuris tiesė kabelius dviejuose ilguose septynių ir devynių aukštų flygeluose, nukritęs nuo pastolių ir susilaužęs nugarą, gavo socialinę išmoką ir pylos nuo savo tėvo:

– Jau septynios mūsų, mūrininkų, kartos balansuoja tarp dangaus ir žemės, kol galiausiai traukos jėga teškia mus žemyn. Mano senelis mėgino išvengti šio prakeiksmo, bet tik atsidūrė kitoje Šiaurės jūros pusėje. Taigi tą dieną, kai tu gimei, aš sau pažadėjau, kad tavęs toks likimas neištiks. Ir man atrodė, kad pavyko. Telekomunikacijų meistras. Ir ką, po galais, reikia telekomunikacijų meistruvi veikti šešių metrų aukštyje?

Ir būtent tais variniais kabelių laidais, kuriuos nutiesė sūnus, tą dieną iš policijos dispečerinės per perdangas tarp aukštų, išlietas iš gamyklinio cemento mišinio, pranešimas pasiekė šeštame aukšte esantį Smurtinių nusikaltimų skyriaus viršininko